

บุคคลที่ได้ทำการตรวจสอบและค้นคว้าอย่างถึงแก่นของวิชาความรู้ในสาขาต่าง ๆ และได้รับความยากลำบากในเส้นทางนี้ แต่ในที่สุดพวกเขาก็ได้นำเสนอสิ่งใหม่ให้แก่สังคมนั้น เราเรียกพวกเขาว่า 'มุฮักกิก'

ครั้งแรกที่ความหมายของ 'มุฮักกิก' ถูกนำมาใช้ในวิชาการอิสลามและบุคคลแรกที่ได้รับความยานาม 'มุฮักกิก' นี้คือ ท่าน

อาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ พะกีษผู้มีชื่อเสียง อะบุลกอซิม ญะอ์ฟิร บินสะซัน (ร.ฮ.) ซึ่งรู้จักกันในนาม 'มุฮักกิกฮิลลี' นั่นเอง ท่านคือ 'มุฮักกิกที่แท้จริง'

นั่นหมายความว่าถ้าเอ่ยถึง 'มุฮักกิก' ในงานวิชาการศาสนา ก็ให้หมายถึงท่าน 'มุฮักกิกฮิลลี' ผู้นี้

ท่านมุฮักกิกฮิลลีเป็นผู้ทำให้ฉายานาม 'มุฮักกิก' นี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่

มุฮักกิก ฮิลลี (ร.ฮ.)

พะกีษผู้มีชื่อเสียง

ผู้พิทักษ์อิสลาม

สถาบันวิชาการศาสนาทั้งหลายเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันวิชาการศาสนาของอิมามียะฮ์นั้นอยู่ในฐานะฐานที่มั่นที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของอิสลาม ตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลฐานที่มั่นนี้ที่มีความสำคัญสูงสุดก็คือ 'ผู้พิทักษ์อิสลาม' ดังที่ท่านอิมามโคมัยนี (ร.ฮ.) กล่าวว่า

"หากไม่มีอะลอะฮ์ นักการศาสนาแล้ว ตอนนี เราก็คงไม่รู้จักอิสลามเลย"

การทำให้ความจริงข้อนี้เป็นที่ประจักษ์แก่ทุกคนและเป็นเหตุผลที่ดีที่สุดสำหรับการดำรงอยู่ของความจริงประการนี้ก็คือการนำเสนออัตชีวประวัติของบรรดาอะลอะฮ์ผู้ยิ่งใหญ่ของสถาบันวิชาการศาสนา พร้อมทั้งบทวิเคราะห์สถานภาพทางความรู้ การพิทักษ์ปกป้องวิชาการอิสลาม และการแพร่ขยายสรรพวิชาการอันสูงส่งของอิสลามของท่านเหล่านั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการนำเสนอที่ถ้าคิดเป็นปริมาณแล้วไม่อาจเทียบได้กับปริมาณความรู้และงานเพื่ออิสลามของท่านเหล่านั้นได้เลย ทว่าเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและการสานต่องานเผยแพร่ศาสนาและวิชาการของบรรดาผู้พิทักษ์อิสลามเหล่านี้เล่า ไม่ควรที่จะนำเสนอต่อสายตาของผู้กระหายเรียนรู้วิชาการศาสนาดอกหรือ ?

หลาย มิใช่ฉายานาม 'มุฮักกิก' ทำให้ท่านเป็นที่รู้จัก ท่านเหมาะสมที่จะได้รับฉายานามนี้อย่างที่สุด เพราะตลอดช่วงอายุขัยของท่าน ท่านเป็นพะกีษและนักปราชญ์ผู้มากด้วยความสามารถ ตำราฟิกฮ์ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของตำราฟิกฮ์ทั้งหลายกล่าวคือได้รับการเรียบเรียงอย่างเป็นระบบและเหมาะสมคือตำราที่ท่านเป็นผู้เขียนโดยใช้ชื่อว่า 'ชะรอฮ์อัลอิสลาม ฟิมะอ์ริฟะดัลชะลาวัลชะรอหม' หรือรู้จักกันในนาม 'ชะรอฮียะฮ์' หากไม่มีการบันทึกชื่อผู้แต่งไว้ในตำราเล่มนี้ ก็คงจะไม่มีใครคาดเดาว่า ตำราเล่มนี้ถูกประพันธ์

ชั้นในราวต้นศตวรรษที่ 6

สถานภาพอันสูงส่งของ ท่านมุฮักกิกฮิลลี(ร.ฮ.)

ท่านอัลลามะฮ์ฮิลลี(ร.ฮ.)ผู้ซึ่งเป็น
หลานของท่านมุฮักกิกฮิลลี(ร.ฮ.)ได้เอ่ย
ถึงท่านเมื่อมีคนถามเกี่ยวกับตัวท่าน
มุฮักกิกฮิลลีว่า

“แท้จริง ท่านคือคนที่รู้มากที่สุดในเรื่อง
เรื่องฟิกฮ์ในสมัยของท่าน”

บางทีอาจมีคนคิดว่า คำนิยามที่
ท่านอัลลามะฮ์ฮิลลี พูดถึงท่านมุฮักกิก
ฮิลลี เป็นคำนิยามที่เหมาะสมและครอบคลุม
ที่สุดแล้วก็ตาม แต่เราก็รู้ว่า มี
อุละมาอ์ผู้ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่งคือเชค
ชะฮัน-เจ้าของตำรา ‘มะอาลิม’-บุตร
ของท่านชะฮีดษานี ได้ทักท้วงคำกล่าว
ของท่านอัลลามะฮ์ฮิลลี โดยกล่าวว่า

เหตุผลแล้ว เสียงไว้วางใจเอาชนะคะคาน
จะเจียบและสงบลง”

ท่านคุชตะรีเขียนในหนังสือ ‘กอมู
ซูลริญาล’ว่า :

“ท่านคือบุคคลแรกที่ได้เรียบเรียง
ตำราฟิกฮ์ตามวิธีการที่พบอยู่ในปัจจุบัน
ท่านได้เรียบเรียงหัวข้อตามที่ปรากฏอยู่
ในหนังสือ ‘นิฮายะฮ์’ของท่านเชคกุชีไว้
ในตำรา ‘ชะรอเยียฮ์’ของท่าน”

หรือจะพูดให้สั้นก็คือท่านมุฮักกิก
ฮิลลีคือพะกีย์ท่านแรกที่มีความสามารถ
เป็นพิเศษในการค้นคว้าเรื่องฟิกฮ์และ
เรียบเรียงประเด็นปัญหาใหม่ๆที่เกิดขึ้น
สิ่งที่รักษาท่านไว้ในประวัติศาสตร์
นิติศาสตร์แห่งอิสลามให้อยู่ในฐานะดาว
จรัสแสงตลอดกาล ประกอบไปด้วย

(1) การค้นคว้า วิเคราะห์ ตรวจสอบ

สอบ และเรียบเรียงวิชาการของท่านซึ่ง
เป็นอมตะ และชนรุ่นต่อมาก็ได้ตีพิมพ์จาก
ตำราที่ไม่มีวันเหือดแห้งนี้

(2) การอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ให้
เป็นบุคคลที่มีความเฉลียวฉลาดและโดดเด่น
อย่างพร้อมมูลในวิชาความรู้และการ
ประพฤติปฏิบัติ และได้ทำหน้าที่ผู้นำ
ประชาชนทั้งในเรื่องศาสนาและเรื่องทั่วไป
ในช่วงที่ท่านมุฮักกิกฮิลลี มีชีวิตอยู่นั้น
สถาบันวิชาการศาสนาได้ย้ายไปอยู่ที่เมือง
ฮิลและฮุและการเคลื่อนไหวทางวิชาการก็
เป็นไปอย่างก้าวหน้า มีลูกศิษย์มากมาย
ได้ไปห้อมล้อมท่าน ดังที่ได้มีการบันทึก
อยู่ในหนังสือ ‘อะอูลามุลอะร็อบ’ว่า :

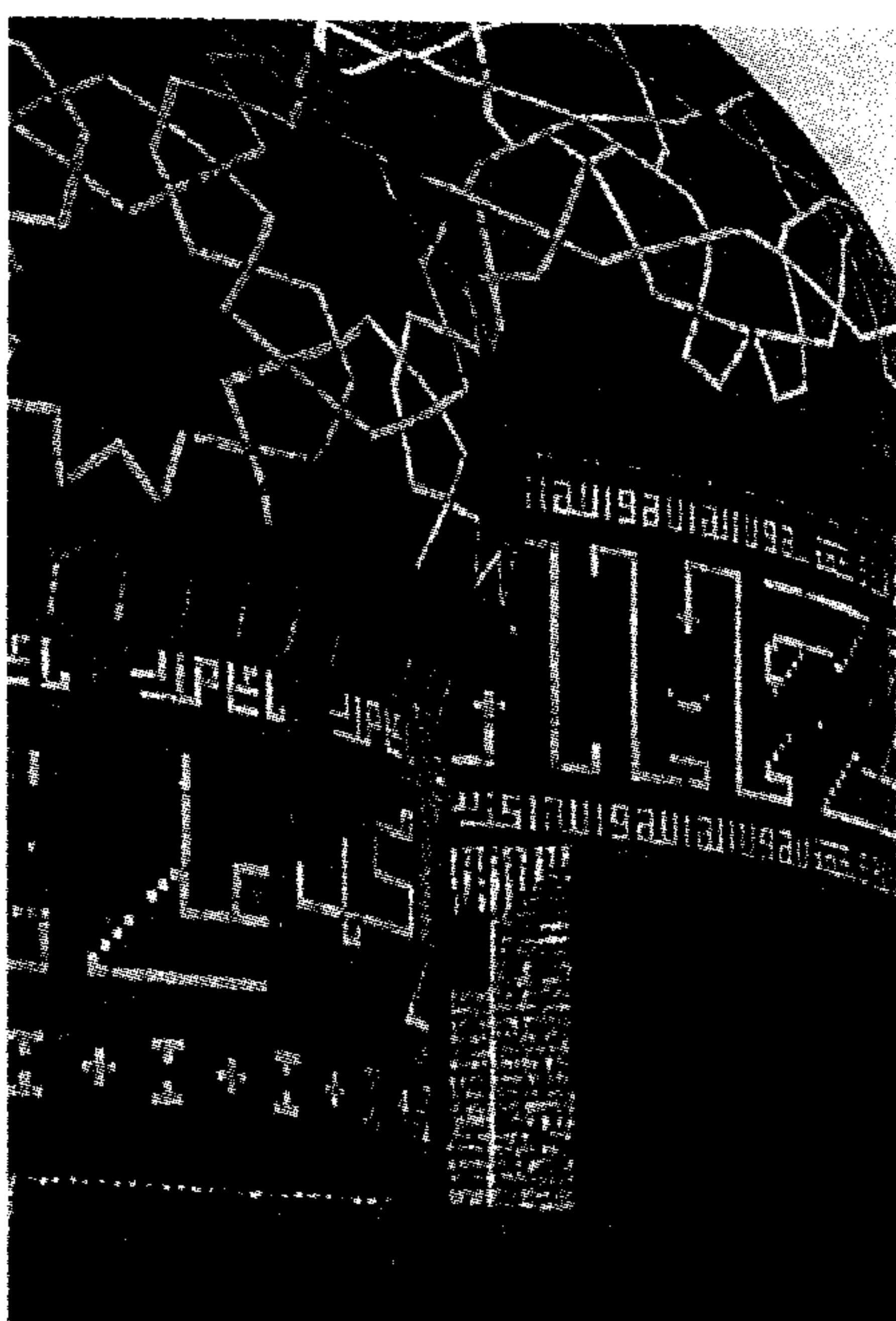
“ท่านมุฮักกิกฮิลลีมอบมัจญ์ตะฮิด
และอุละมาอ์ผู้คงแก่เรียนมากกว่า 400
ท่านแก่โลกอิสลาม กรณีนี้ไม่เคยเกิดขึ้น
มาก่อนเลย”

มุฮักกิก ฮิลลีคือพะกีย์ท่านแรกที่มี ความสามารถเป็นพิเศษในการค้นคว้า เรื่องฟิกฮ์และเรียบเรียงประเด็น ปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

“ถ้าเอาส่วนเสริมที่ว่า-ในสมัยของ
ท่าน-ออก ก็จะเป็นการดีกว่าและถูกต้อง
กว่า เพราะข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักพะกีย์ท่าน
ใดในสมัยของเราเองที่จะเสมอเหมือน
ท่านมุฮักกิกฮิลลีเลย” หมายความว่า
ท่านคือพะกีย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด(จนถึงสมัย
ของเชคชะฮัน)ซึ่งโลกของพะกีย์ได้เห็นมา

ท่านอบนิดาเวดเขียนในหนังสือ
‘ริญาล’ ของท่านว่า :

“ญะฮ์ฟิร บินชะฮัน ฮิลลี เป็น
มุฮักกิก อิมาม อัลลามะฮ์ บุรุษอันดับ
หนึ่งในสมัยของท่าน ไม่มีคำพูดใดที่จะ
เปรียบเปรยได้ ท่านคือบุคคลที่เมื่อยก

ลูกศิษย์ของ ท่านมุฮักกิก

เราขอยกรายชื่อนามลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียง
บางคนของท่านมากล่าว ณ ที่นี้

1) ท่านชะฮัน บินยูซุฟ ฮิลลี หลาน
ของมุฮักกิกฮิลลี เป็นลูกศิษย์ที่ถ้า
ไม่อาจกล่าวได้ว่าเหนือกว่าและสูงส่งกว่า
อาจารย์แล้ว ก็ไม่อาจว่าด้อยกว่าได้เลย
ถ้าเอ่ยถึงฉายานามว่า ‘อัลลามะฮ์’แล้ว ก็
ให้หมายถึงลูกศิษย์คนนี้ของท่าน

2) ท่านชะฮัน บินดาวูด ฮิลลี เจ้า
ของหนังสือ ‘ริญาล’

3) ท่านชัยยิดญะลาละตุดีนมุฮัมมัด
บินญอวูซ

4) ท่านชัยยิดมิยาฮุดดีนอัब्ดุล
กะรีม บินอะฮ์มัด บินญอวูซ เจ้าของ
หนังสือหลายเล่ม เช่น “ฟิรอะตุลมีอรรี”

5) ท่านค็อฟียุดดีน ฮิลลี กวี และ
นักอักษรศาสตร์ผู้มีชื่อเสียง

6) ท่านเชคซัหมุดดีนมะฮ์ฟูซ บิน
วะชาฮ์

7) ท่านซัหมุดดินมุฮัมมัด บินคอลิย

8) ท่านอิซซุดดินสะซัน บินอะบี ฏอลิบ ยูซุฟี เจ้าของหนังสือ ‘กัซฟูลรุมูซ’ หนึ่งในหนังสือฟิกฮ์ที่ทรงคุณค่า

9) ท่านเชครอฎียุดดินอะลี บินยูซุฟ น้องชายของท่านอัลลามะฮ์ฮิลลี เจ้าของหนังสือ ‘อัลอะดะดัลกอวียะฮ์’

แม้ว่า ท่านมุฮักกิกฮิลลี จะเป็นอาจารย์ใหญ่ด้านฟิกฮ์และอูศูลก็ตามที แต่ความรู้ของท่านก็ใช้ว่าจะจำกัดอยู่แต่เพียงความรู้สองแขนงนี้เท่านั้น แต่ท่านนั้นเป็นเสมือนที่รวมของสรรพความรู้และคุณวิเศษทั้งปวง ท่านมีคุณประโยชน์อันสูงส่งยิ่งทั้งในด้านหลักความเชื่อ หลักภาษา หลักการใช้ความคิด และหลักปรัชญา ท่านมีสติปัญญาอันเลอเลิศซึ่งไม่มีวันจมนมต่อประเด็นปัญหาใด ท่านพร้อมเสมอที่จะตอบคำถามทั้งหลายซึ่งบางครั้งท่านต้องใช้ความคิดอย่างหนักก็ตาม

ในตอนนี้นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่ง ท่านคอญานะศิรุดดิน ฏูซี (ร.ฮ.) ได้เดินทางมายังอิรัก ท่านได้ไปเยี่ยมชมสถาบันสอนศาสนาที่ฮิลละฮ์และเข้าร่วมในชั้นเรียนของท่านมุฮักกิกฮิลลี ท่านมุฮักกิกได้หยุดบทเรียนไว้เพื่อเป็นการให้เกียรติต่อสถานภาพของท่านคอญานะศิรุดดิน แต่ท่านคอญานะศิรุดดินต้องการให้ท่านมุฮักกิกดำเนินการสอนต่อไป ท่านได้สอนมาจนถึงเรื่องเป็นมุขตะฮับของชาวอิรักที่กิบละฮ์ของพวกเขาต้องเอียงไปทางซ้ายเล็กน้อย

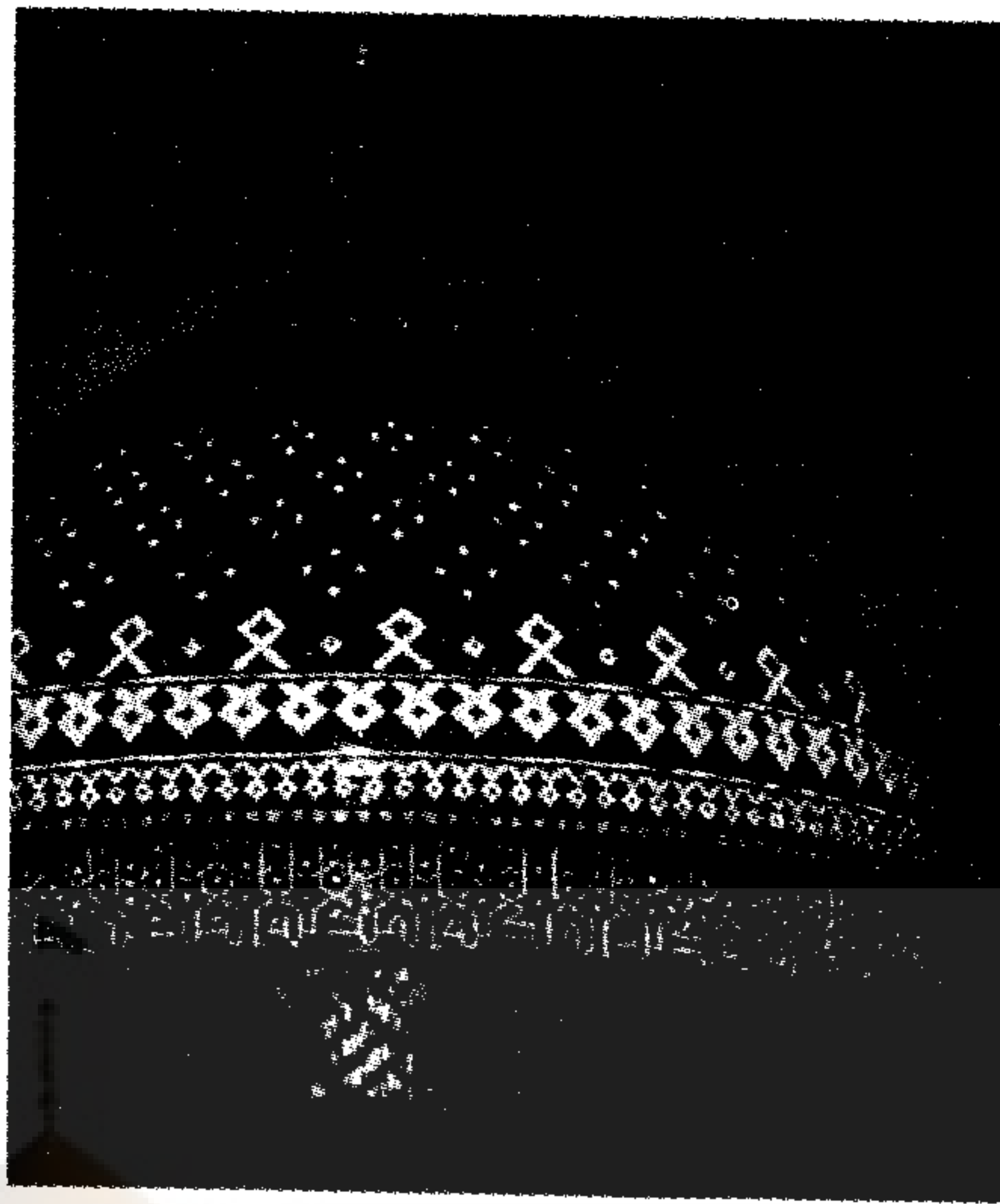
ท่านคอญานะศิรุดดินถามท่านว่า

“ไม่มีหลักการมุขตะฮับสำหรับเรื่องนี้เลย เพราะหากการเอียงไปทางซ้ายจากกิบละฮ์ไปยังทิศที่ไม่ใช่กิบละฮ์แล้ว ถือเป็นชะรอม และถ้าหากเอียงไปทางซ้ายจากทิศที่ไม่ใช่กิบละฮ์ไปยังกิบละฮ์แล้ว ถือเป็นวาญิบ”

ท่านมุฮักกิกตอบว่า

“มันเป็นการเอียงซ้ายเล็กน้อย

ท่านมีสติปัญญาอันเลอเลิศซึ่งไม่มีวันจมนมต่อประเด็นปัญหาใด ท่านพร้อมเสมอที่จะตอบคำถามทั้งหลายซึ่งบางครั้งท่านต้องใช้ความคิดอย่างหนักก็ตาม

จากกิบละฮ์ไปยังกิบละฮ์”

ท่านคอญานะศิรุดดิน จากนั้นท่านมุฮักกิกได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งในประเด็นปัญหานี้แล้วได้มอบให้เป็นกำนัลแก่ท่านคอญานะศิรุดดินซึ่งท่านคอญานะศิรุดดินก็ได้สรรเสริญต่อท่านมุฮักกิก

ผู้ยิ่งใหญ่ท่านนี้ ทั้งที่มากด้วยความสูงส่ง แต่ท่านก็มีความถ่อมตนอย่างยิ่ง ลูกศิษย์คนหนึ่งของท่านได้เขียนกลอนบทหนึ่งที่สรรเสริญคุณงามความดีของท่านแล้วได้ส่งไปให้ท่าน ทั้ง ๆ ที่ในกลอนบทนั้นไม่มีสิ่งใดที่เกินเลยจากความเป็นจริงเลย

แต่ท่านมุฮักกิกตอบกลับมาว่า

“ข้าไม่รู้ว่า ทำไมเขาต้องบิบบังคับข้าด้วยการวางภาระหนักบนหลังข้าเสียเหลือเกิน ในสภาพที่มนุษย์อย่างเรา ๆ ไม่อาจแบกรับภาระเช่นนั้นได้ ฎุพายังแบกไม่ไหวเลย ข้ารู้ว่า เขารักพี่และเพื่อนคนนี่ของเขา...”

หนังสือที่เป็นงานประพันธ์ของท่านมุฮักกิก

- 1) ด้านหลักความเชื่อ : ‘อัลมัซลัก ฟือศูลิตดิน’
- 2) ด้านหลักการใช้ความคิด : ‘อันนั๊กชะฮ์ ฟีลมันฎิก’
- 3) ด้านหลักภาษา : เช่น บทกลอนที่ท่านเขียนโต้ตอบกับบิดาของท่านและเพื่อนของท่านชื่อเชคมะฮ์ฟูซ บทกลอนเหล่านี้เจ้าของหนังสือ ‘อะอฺยานุชชีอะฮ์’ ได้ยกมาอ้าง

4) ด้านการตอบปัญหา : ‘อัลมะชาอิลลูลอิชชียะฮ์’ และ ‘อัลมะชาอิลลูลมิตริยะฮ์’

5) ด้านหลักนิติบัญญัติ (อูศูล์ฟิกฮ์) : ‘อัลมะฮารีฎ ฟือศูลิลฟิกฮ์’ และ ‘นะฮ์ญุลวุศูลิ อิลลาอัลมัลอูศูล’

6) ด้านนิติบัญญัติ (ฟิกฮ์) : ‘ซัรฮุนุ กะตินนิฮายะฮ์’-อธิบายหนังสือ ‘นิฮายะฮ์’ ของท่านเชคมุฮ์ซี-, ‘อันนาฟิฮ์ ฟีมุกตะศ็อรริชชะรอเอียะฮ์’ หนังสือเล่มนี้มีการจัดพิมพ์หลายครั้งและมีการเขียนคำอธิบายไว้เป็นหนังสือหลายเล่มด้วยกัน, ‘มุกตะศ็อร มะรอฮิมิซลลาร’, ‘ริชਾਲะฮ์ ฟีลิกิบละฮ์’ และ ‘ชะรอฮ์อัลอิสลาม ฟีมะอริฟะติลชะลาวัลชะรอหม’ รู้จักกันในนาม ‘ชะรอเอียะฮ์’ หนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนังสืออมตะและทรงคุณค่าที่สุดที่ท่านมุฮักกิกทิ้งไว้เป็นสมบัติแก่โลกอิสลามให้หวนรำลึกถึงท่าน ด้วยถ้อยคำที่กะทัดรัดแต่ลึกซึ้งไปด้วยใจความ วิธีการเรียบ

เรียงที่เป็นระบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ถือเป็นแนวใหม่ของตำราฟิกฮฺเลยทีเดียว หนังสือเล่มนี้ของท่านมุฮักกิกประกอบไปด้วย 4 หมวดใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ อิบาดัต(การงานที่ต้องปฏิบัติโดยมุ่งหวังเพื่อการใกล้ชิดยังอัลลอฮฺ เช่น นมาซ ถือศีลอด ทำฮัจญ์ ฯลฯ) อุกูด(ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่มีถ้อยคำของการเสนอ

ศตวรรษที่ผ่านมา ได้อ้างอิงจากหนังสือเล่มนี้ พวกเขาได้อธิบาย ถกเถียงโดยใช้หนังสือเล่มนี้ คำอธิบาย คำแปล และคำอ้างอิงสำหรับหนังสือเล่มนี้ได้ถูกเขียนขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าหนังสือและตำราอ้างอิงของเราซึ่งถูกประพันธ์ขึ้นหลังจากสมัยของท่านมุฮักกิกในความเป็นจริง ก็คือหนังสือและตำรา

-4- “ขอยะตุลมะรอม”
-5- “กัซฟุลอัชรอร”
-6- “กันซุลอะฮุกาม”
-7- “มะตาริกุลอะฮุกาม”(เจ้าของหนังสือเล่มนี้ถือเป็นนักปราชญ์ทางฟิกฮฺของอิมามียะฮฺ เป็นเชื้อสายของท่านชะฮีดษานี ทศนะของท่านเป็นทศนะที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลวงในประเด็นปัญหาฟิกฮฺเลยทีเดียว)

-8- “มะซาลิกุลอัฟฮาม”(งานประพันธ์ของท่านชะฮีดษานี)

-9- “มิศบาฮุลฟะกีฮฺ” (งานประพันธ์ของท่านมุฮักกิกฮัมดานี ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานค้นคว้าวิจัยในเรื่องฟิกฮฺที่มีคุณอนันต์ต่อความสมบูรณ์ของวิชาฟิกฮฺในปัจจุบัน)

-10- “ฮิตายะตุลอะนาม”

-11- “มะฮารีญุลอะฮุกาม”

-12- “นุกะตุษชะรอเยียะฮฺ”

หนังสือที่ยกมานั้นถือได้ว่าเป็นที่รวมของวิชาฟิกฮฺของแนวทางอิมามียะฮฺ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเสมอมา”

อสังกรรม

ท่านมุฮักกิกฮิลลี ถือกำเนิดในปี ฮ.ศ. 602 ในเมืองฮิลละฮฺ ในช่วงเวลาที่ประเทศอิสลามทั้งหลายตกอยู่ในสภาพทรุดโทรมอันเนื่องจากการปกครองของวงศ์อับบาซีและการทำลายล้างของพวกมองโกล หลังจาก 74 ปีให้หลังจากความพยายามและความอุตสาหะที่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยในการรับใช้อิสลามและประชาชาติอิสลามด้วยการอธิบายกฎเกณฑ์อันเป็นศาสนบัญญัติของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของและอะฮฺลุลบัยตุ(อ)

ท่านมุฮักกิกฮิลลีก็ได้จากโลกนี้ไปเมื่อเดือนร่อบิอฺษานี ปี ฮ.ศ. 676 สู้ชีวิตอันเป็นนิรันดร์ที่เปี่ยมไปด้วยความบรมสุข ☺

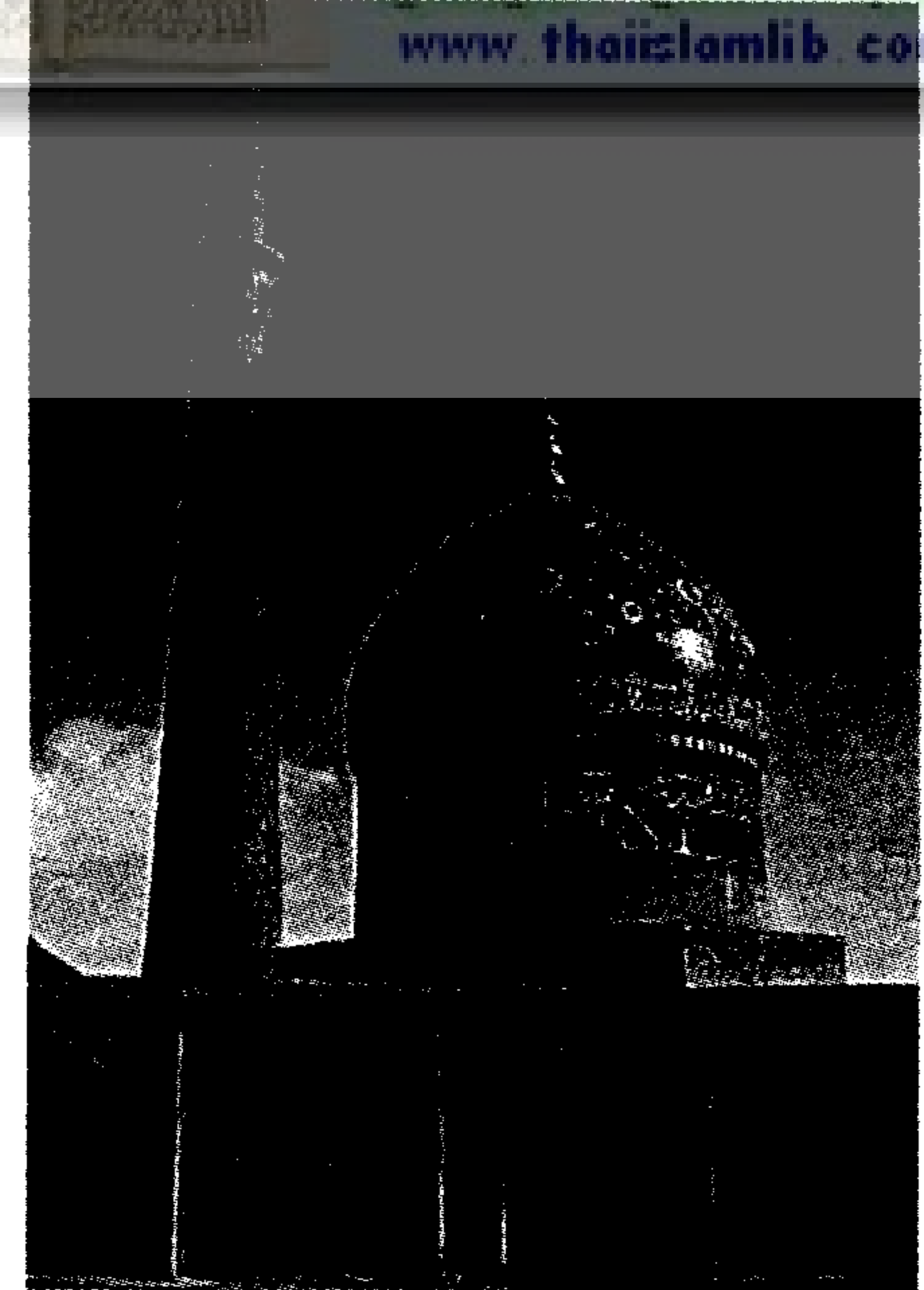
“มิศบาฮุลฟะกีฮฺ” : งานประพันธ์ของท่านมุฮักกิกฮัมดานี ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานค้นคว้าวิจัยในเรื่องฟิกฮฺที่มีคุณอนันต์ต่อความสมบูรณ์ของวิชาฟิกฮฺในปัจจุบัน

และการตอบรับ เช่น การซื้อ-ขาย การแต่งงาน) อิกออาต(ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำของการเสนอและการตอบรับ เช่น การหย่า การบนบาน เป็นต้น) และอะฮุกาม(ศาสนบัญญัติ เช่น การลงโทษ การประหาร เป็นต้น)

ท่านมุฮักกิกได้แยกเรื่องไว้เป็นบทได้ 48 บทภายใต้ 4 หมวดใหญ่ดังกล่าว ในหนังสือ‘ชะรอเยียะฮฺ’ของท่าน ในแต่ละบทนั้นก็ยังมีรายละเอียดแยกย่อยไปอีก สรุปก็คือเป็นหนังสือและตำราที่มีการเรียงลำดับไว้อย่างเป็นระบบ หนังสือเล่มนี้จากอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังมีการใช้ประโยชน์กันอยู่โดยมุจญ์ตะฮิดและนักปราชญ์มากมาย

ท่านเชคอะกอโบะฮฺ เตฮฺรอนีเขียนในหนังสือของท่าน-‘อัชชะรีอะฮฺ อิลาตะศอนีฟิซซื่อฮฺ’-ว่า :

“อุละมาอ์ตั้งแต่สมัยของท่านมุฮักกิกจวบจนปัจจุบันมีความผูกพันกับหนังสือเล่มนี้ ฟุ่กอฮฺอาด์ ตลอดจนหลาย

ที่อธิบายหนังสือเล่มนี้นั้นเอง ตัวอย่างเช่น

-1- “อะซาซุลอะฮุกาม”

-2- “ญามิอุลญะวามิอุ”

-3- “ญะวาฮิรุลกะลาม”(ประพันธ์

โดยท่านอายะตุลลอฮฺเชคชะฮัน นะญะฟี เป็นตำราฟิกฮฺที่ละเอียดที่สุดและครอบคลุมที่สุดของตำราฟิกฮฺทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน)